

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
2. Педагогика и психология : учеб. пособие для вузов / А. М. Столяренко. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 423 с.
3. Серегин А. Н. Управление формированием социальной активности студенческой молодежи вузов России : дис. ... канд. социол. наук : 22.00.08 / Серегин Алексей Николаевич ; [Моск. гос. ун-т приборостроения и информатики]. – Москва, 2009. – 170 с.
4. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексеенко. – Вінниця : Планер, 2009. – 542 с.
5. Шакирова Э. Ф. Формирование социальной активности студентов педагогического колледжа во внеучебной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Шакирова Эльза Фидаевна ; [Моск. гор. психол.-пед. ун-т]. – М., 2010. – 197 с.
6. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

В. В. Івашковський,
м. Київ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

У статті розкрито доцільність дослідження проблеми військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі організації і проведення позакласної роботи.

Ключові слова: *військово-патріотичне виховання, позакласна робота, старшокласник, військова служба, допризовник.*

Здобуття Україною державної незалежності та відродження національної самосвідомості висунули на перший план як найважливішу умову суспільно-політичного відродження країни подальший розвиток усіх складових національного виховання, у тому числі й військово-патріотичного виховання молоді. Державний підхід до проблеми військово-патріотичного виховання визначено Воєнною доктриною України, Законом України “Про загальний військовий обов’язок і військову службу”, Державною національною програмою “Освіта” (Україна ХХІ століття)”, постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Національної програми патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства”, дорученням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 року № 7542/7/1-11 щодо розроблення Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання населення, Концепцією національно-патріотичного виховання молоді, Концепцією фізичного виховання в системі освіти України, Концепцією патріотичного виховання учнівської молоді, Концепцією допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, Указом Президента України № 604/2012 від 19.10.2012 року “Про заходи у зв’язку з відзначенням 70-ї річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років”, Постановою Кабінету Міністрів України № 1718-р від 27 серпня 2010 року “Деякі питання військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних

закладів”, Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти освітньої галузі “Здоров’я і фізична культура” та “Захист Вітчизни”, Програмою патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, наказом МОН України № 886 від 21.09.2010 року, який затвердив “Питання підготовки та проведення Всеукраїнської військово-патріотичної спортивної гри “Зірниця”; наказом МОНмолодьспорту № 687 від 13 червня 2012 року “Про затвердження Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру “Сокіл” (“Джура”) (затверджений Міністерством юстиції України за № 1094/ 21406 від 3.07.2012); наказом МОН України № 640 від 4.09.2006 “Положення про музеї при навчальному закладі, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України”.

Зазначений підхід визначив завдання створення національної системи військово-патріотичного виховання з метою цілеспрямованого формування у молоді високих патріотичних, морально-психологічних і фізичних якостей, необхідних для військової служби у лавах Збройних Сил України, військах МВС, Прикордонних військах України, Службі безпеки України.

Створення системи військово-патріотичного виховання вимагає від педагогів, викладачів допризовної підготовки, громадськості удосконалення якості виховної роботи з молоддю, цілеспрямованої підготовки її до оволодіння військовими професіями, формування готовності до служби в армії. Це сприятиме забезпеченню потреб суспільства і держави у висококваліфікованих військових фахівцях – патріотах Української держави, задоволенню інтересів підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни.

Але, як переконливо свідчать дослідження останніх років, існуюча система допризовної підготовки юнаків та військово-патріотичного виховання щодо формування готовності учнів до військової служби у навчальних закладах піддається обґрунтованій критиці за низьку ефективність, формалізм, заорганізованість, орієнтацію на кон’юнктуру. У вирішенні цієї проблеми на сучасному етапі мають місце низьке інформаційно-методичне забезпечення, застаріла, а найчастіше взагалі відсутня матеріально-технічна база, недостатнє використання наукових досліджень та історичних джерел, їхня відірваність від сучасних запитів практики, низький фаховий рівень викладацького складу, що, безумовно, не найкращим чином позначається на якості військово-патріотичного виховання учнів.

Системний підхід до розгляду військово-патріотичного виховання учнів у позакласній роботі потребує дослідження його розвитку, змін в історичному та системно-генетичному аспектах. Вивчення стану проблеми військово-патріотичного виховання учнів у наукових дослідженнях та педагогічній літературі засвідчило, що військово-патріотичне виховання учнів на сучасному етапі розвитку нашої держави визначається як таке, що має низьку ефективність. Військово-патріотичне виховання учнів розглядається більшістю дослідників не як цілісний процес, а лише як складова формування особистості. Свідченням цього є спеціалізовані дослідження окремих аспектів

військово-патріотичного виховання: морально-політичного, військово-технічного, фізичного, допризовної підготовки, формування у молоді почуття військового обов'язку. Частина досліджень присвячена педагогічній оцінці ефективності військово-патріотичного виховання призовної молоді, допризовній підготовці як одного з обов'язкових навчальних предметів.

Доцільність дослідження проблеми військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі позакласної роботи зумовлена орієнтуванням педагогічної теорії і практики на розроблення сучасних методик, що сприяють підвищенню ефективності виховного процесу в загальноосвітніх школах, позашкільних навчальних закладах та військово-патріотичних об'єднаннях. У Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, затвердженій Указом Президента України № 948/2002 від 25 жовтня 2002 року, наголошено, що військово-патріотичне виховання має здійснюватися в сучасних умовах у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, установ, підприємств, вищих навчальних закладів, зустрічей із ветеранами Великої Вітчизняної війни, праці та військової служби, походів місцями бойової слави українського народу, пошукової роботи, участі в роботі клубів та гуртків військово-патріотичного спрямування.

Актуальність дослідження проблеми військово-патріотичного виховання також зумовлена: зниженням інтересу юнаків до військово-патріотичних заходів у зв'язку з дією сильніших факторів (телебачення, комп'ютерні ігри тощо) й недостатньою кількістю уроків з предмету “Захист Вітчизни” та фізичної культури на тиждень, відсутністю організованої оборонно-масової та спортивної роботи за місцем проживання школярів і недоліками впровадження в загальноосвітніх навчальних закладах сучасних форм військово-патріотичного виховання молоді, відставанням наукових розробок з військово-патріотичного виховання й суспільною необхідністю його термінового впровадження, дією негативних тенденцій щодо зниження значущості й актуальності військово-патріотичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах і недостатнім контролем за станом і результатами військово-патріотичної роботи в цих навчальних закладах з боку керівництва освітньою галуззю, невідповідністю між кваліфікацією викладачів предмету “Захист Вітчизни” й низькою якістю військово-патріотичного виховання, проведення масових військово-патріотичних заходів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах.

Отже, на сучасному етапі розвитку теорії і практики виховання особистості наявна низка суперечностей між соціальним замовленням на формування й розвиток військово-патріотичного виховання майбутнього суб'єкта громадянського суспільства та недосконалістю навчально-методичної бази його забезпечення, зростанням вимог щодо рівня професійної підготовки майбутніх викладачів предмету “Захист Вітчизни” та рівнем їхньої готовності до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах, потребою підвищення ефективності функціонування системи військово-патріотичного

виховання особистості в позакласній роботі та недосконалістю її окремих складових, можливостями педагогічного управління процесом військово-патріотичного виховання особистості в позакласній роботі та рівнем теоретичної і методичної підготовки викладачів предмету “Захист Вітчизни” з питань виховання особистості, планування та здійснення педагогічного контролю за навчально-виховним процесом і позакласною роботою загальноосвітніх навчальних закладів.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
2. Зубалій М. Д. Форми військово-патріотичного виховання допризовної молоді / М. Д. Зубалій. – К., 2010. – 272 с.
3. Івашковський В. В. Військово-патріотичне виховання учнівської молоді як засіб формування суб'єкта громадянського суспільства / В. В. Івашковський // Проблеми освіти : науковий збірник Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України. – К., 2012. – Вип. 72. – С. 124–132.
4. Івашковський В. В. Педагогічні основи формування готовності старшокласників до служби в Збройних силах України / В. В. Івашковський : дис. ... канд. пед. наук. – К., 2002. – 199 с.
5. Методичні рекомендації щодо проведення Всеукраїнської військово-патріотичної спортивної гри “Зірниця” / Г. А. Коломоєць, В. В. Тимченко. – К., 2011. – 11 с.

*В. А. Киричок,
м. Київ*

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (УЧНІВ 3–4-Х КЛАСІВ): ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розкрито сутність понять “моральна свідомість” та “самосвідомість” особистості. Обґрунтовано теоретичні засади виховання моральної самосвідомості учнів 3–4-х класів.

Ключові слова: моральна свідомість, самосвідомість, моральна самосвідомість, молодші школярі, вікові особливості учнів 3–4-х класів.

За сучасних умов у зв'язку зі зростанням науково-технічного й виробничого потенціалу людства, підвищенням здатності людини впливати на стан навколишнього буття, на умови власного існування надзвичайно важливим стає морально-духовний вимір людини, її життєдіяльності. Саме тому сьогодні визначальними для людства та кожної окремої особистості мають стати цінності морально-духовні, від яких залежить виживання земної цивілізації.

Однією з характерних прикмет сучасності щодо розв'язання проблем моралі у суспільній свідомості є прояв індиферентності. На жаль, негативним фактором виступають засоби масової інформації, несприятливі і деформовані економічні й соціально-політичні обставини сучасного життя молодого покоління.

Незважаючи на зростаючі потреби у самоствердженні, самовираженні,